

Bir Akademik Tarz: CAHİT EMRE

Koray KARASU^(*)

Çok genç yaşta kaybettiğimiz değerli hocam, ağabeyim Cahit Emre'nin ardından hislerimi kaleme almak oldukça güç. Özellikle de çok değil, sadece altı yıl önce onun çok sevdiği Hocası Cemal Mihçioğlu'nu kaybetmesi üzerine yaşadığı üzüntüyü, hislerini ve düşüncelerini benimle paylaştığını hatırladığımda daha da güçleşiyor.

Cahit Hocam bir bilim adamı, bir hoca, bir insan olarak çok farklı bir tarza sahipti. Bu tarzın oluşmasında, kendisinin her zaman söylediği gibi Cemal Mihçioğlu'nun etkisi büyüktü. Cahit Hocam, Cemal Hocayı anlattığı bir paragrafta, bence kendisini de anlatmış. Kendi sözleri, onun karakterini, akademik tarzını benim ifade edebileceğimden çok daha iyi tanımlıyor:¹

"Öyle insanlar vardır ki, yalnızca dönemlerinin temsilcisi olmakla kalmazlar, onlar aynı zamanda uğraşlarının da örneksel bir temsilcisi olurlar. Bu özellikleriyle onlarla ilgili pek çok olay kuşaklar boyu anlatılır durur. Özellikle günümüz gibi yalnızca genel toplumsal değerlerin değil, uğraşsal değerlerin de olağanüstü bir hızla aşındığı, değerler karmaşasının yaşandığı dönemlerde, uğraşların sonsuza değin korunması gereken kimi değerleri ancak bu örnek insanların yaşamlarındaki ayrıntılarda bulunabilir. İşte Cemal Hoca, bu insanlardan biriydi, onun yaşantısının birkaç kişi arasında kalan küçük ayrıntılarında, yalnızca bugünkü bilim adamlarının değil, gelecek kuşakların da örnek alması gereken pek çok değer gizlidir."

^(*) Koray Karasu, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Araştırma Görevlisi

¹ Cahit Emre, "Dağlarla Boy Ölçüşen Adam", *AÜŞBF Dergisi*; Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu'na Armağan (Cilt 52, Sayı 1-4, 1998), s. 17-19.

Cahit Hocam, kısa yaşamına pek çok iş sığdırmış bir akademisyendi. 1979 yılında öğrenci olarak girdiği Mülkiye’de 1984 yılında asistan olması ile birlikte, yoğun iş temposu başlamıştı. Hiçbir göreve "hayır" demez ve her birini layıkıyla yerine getirmek için gecesini gündüzüne katarak çalışırdı. İşlerini, her yılbaşında aldığı UNICEF el ajandasına not ederdi. Günün her saatinde programlanmış bir işi olurdu. Kimi zaman ajanda sayfalarının yetersiz kaldığını söylerdi; oysaki sorun ajandanın küçük olması değildi; onun üstlendiği görevleri gerçekten de yirmi dört saate sığdırmak mümkün değildi.

Cahit Hocamın çalışma tarzını iki sözcük ile tanımlamak mümkündür: Düzen ve titizlik. Bütün akademik yaşamını bu özellikler üzerine kurmuştu. İşinde en küçük ayrıntıya bile çok önem verirdi. Bu, bir tümcenin söylenişi ya da bir çizelgenin kenar çizgisi bile olabilirdi; yine de işin birinci sınıf olması için bunlara dakikalarını vermekten çekinmezdi. Üstlendiği görevleri, en ince ayrıntısına kadar tasarlar, gerekli görev dağılımlarını yapar, tasarını titizlikle uygulamaya geçirirdi. İşlerini hep zamanında bitirmeye özen gösterirdi; onun için işin zamanında yapılması çok önemliydi. Onunla birlikte çalışmak zor, ama çok öğreticiydi. Onun çalışma tarzını farklılaştıran özelliklerden biri, dizgesel bir biçimde not tutmayı ve bunları kullanmayı sağlayan "fiş sistemi" idi. Yazacağı konu ile ilgili başlıkları, soruları, sorun alanlarını kısacası bütün bilgileri ve düşüncelerini aklına geldikçe fişlere yazardı. Daha sonra onları gözden geçirir, birkaç dakika düşünür, odaklaşır ve yazmaya başlardı. Hiçbir zaman metin içinde kaybolmadan, yazarken sık sık karşılaştığımız "ben ne yapacaktım" şeklinde belirsizlikler içine düşmeden kısa bir süre içinde metnini tamamlardı. Sonuç her zaman yetkin olurdu. Bu, benim için de oldukça öğretici idi. Öğrencisi olduğum ilk günden itibaren uygulamaya çalıştığım ve gitgide de alışkanlık kazandığım fiş sistemi ile birlikte kendi çalışma tarzımın da belirli bir düzene girdiğine tanık oldum.

Hocamla çok sık keyifli sohbetler ederdik. Onun bütün koridoru çınlatan kahkahası hâlâ kulaklarımda; bir de "*n’ olacak şu Fenerbahçe’nin hali*" deyişi. Fakat sohbe noktayı koyduğumuz ve işe başladığımız an Hocamın yüzü ciddileşir ve kendini hemen işe verir. İşini yaparken ciddiyetsizliği asla kabul etmezdi.

Cahit Hocam, iyi bir yönetim bilimci olduğu kadar iyi bir yöneticiydi de. Yetkin bir örgütleme becerisi vardı. Derslerinde anlattığı "doğal önder" özelliklerine sahip bir insandı. Bu özelliği sahip olduğu bilgi, değerler ve

tutumunun oluşturduğu doğal yetkesinden kaynaklanmaktaydı. Öğrencileri, çalışma arkadaşları, bürokratlar, yaşı ve konumu ne olursa olsun herkes ona büyük bir saygı duyar, onun görüşlerine ve tavsiyelerine önem verirlerdi.

Cahit Hocam için bilgiyi paylaşmak çok önemliydi. Bilgiyi hiçbir zaman saklamaz, sadece yakın çevresi ile değil, herkesle paylaşırdı. Ev, iş ve cep telefonu her zaman herkese açıktı. Hattın ucunda mutlaka ondan bilgi veya görüş isteyen biri olurdu. İçinde bulunduğu koşullar ne olursa olsun büyük bir sabırla ilgilenir, sorularına içtenlikle yanıt vermeye çalışırdı. Bazen, biraz da kendisine zaman ayırması gerektiğini söylerdim. "*Arasınlar Koray, yeter ki işleri hallolsun,*" derdi.

Onun benimsediği akademisyenlik anlayışı usta-çırak ilişkisine dayanmaktaydı. Akademik yaşamının her yönünü benimle paylaşıyordu. Asistanı olarak benimle ilişkisi, yalnızca iş ortamı ile sınırlı değildi. Birlikte olduğumuz her an benim için başlı başına bir eğitimdi. Hoca-asistan ilişkimiz, her türlü sorunumuzu paylaştığımız, bunlara birlikte çözüm bulmaya çalıştığımız bir ağabey-kardeş ilişkisine dönüşmüştü, ki bu benim için büyük bir kazanımdı.

Akademisyenliği, odaya ya da eve kapanıp sadece okuyarak ve yazarak yapılan değil, bilgilerin, düşüncelerin, heyecanların her an paylaşıldığı, her an, her yerde üretilen, tam gün bir uğraş olarak görmüştür. Bu uğraşın temel besin kaynağı Fakülte idi. Bir akademisyen, ancak Fakülte'nin havasını soluyarak yaşayabilirdi. Gün içinde birlikte yemek yerken ya da yemek sonrası kahve içerken yapılan sohbetlerin, yeni akademik açılımlar sağladığını düşünürdü.

Bir gün, gelecek haftaki dersi benim anlatmamı istediğini, bunu isteyip istemediğimi sordu. Bu benim asistanlık hayatımda vereceğim ilk dersti. Çok heyecanlanmıştım; aynı zamanda çok da istekliydim. Bunu hissetti ve "*o zaman izlencedeki konuya hazırlan*" dedi. Ders günü benimle birlikte sınıfa girdi. Hocam beni sınıfa tanıtırken ben sınıfa göz ucuyla bakıyor, bu sırada yüreğimin fırlayacağını hissediyordum. Konuşması sonrası omzuma şöyle bir dokunduğu sırada göz göze geldik; o anda o bakışı beni yüreklendirmişti. Cahit Hocam, hem öğrencilerini hem de çalışma arkadaşlarını, her zaman güven verici konuşmaları ile yaptıkları işin üstesinden geleceklerine inandırır. Gerçekten onunla konuştuğunuzda kendinize olan güveniniz artardı.

O gün Cahit Hocam'ın bir başka yönünü daha öğrenmiştim. Verdiğim

ilk dersten sonra duyduğum heyecanı anlattığımda bana, on yılı aşkın bir süredir ders vermesine karşın hâlâ derse her girdiğinde heyecan duyduğunu, bu heyecanın, uğraşın vazgeçilmez bir parçası olduğunu söyledi.

Cahit Hocam, öğrencileri ile kurduğu doğrudan ilişkiye çok önem verdi. Öğrencilerine her konuda, her zaman kapısı açıktı. Geleceğin bürokratları, yöneticileri olarak gördüğü öğrencilerinin sağlıklı, bilinçli bir üniversite hayatı yaşaması onun için çok önemliydi. Bu nedenle öğrenci danışmanlığı kurumunun oluşturulması yönünde çok çaba harcamıştı. Denenen ama bir türlü yerleşemeyen bu kurumu kendisi aslında *de facto* oluşturmuştu. Öğrencilerin sınav kâğıtlarını çok titiz bir biçimde değerlendirirdi. Kâğıtlara notlar alır, daha sonra sınıfta bunları okurdu. Sınavı ile ilgili görüşmeye gelen öğrenciye yaptığı yanıtları tek tek anlatırdı. Sınavı sadece bir ölçme değil, aynı zamanda eğitim aracı olarak kullanırdı. Cahit Hocam, sadece sınav kâğıtlarını değil, verilen ödevleri de satır satır okurdu. İkinci sınıfta Yönetim Bilimi dersinde verdiğim ve hâlâ sakladığım bir ödevimin altına beş altı satır halinde düşüncelerini yazmıştı. Bu kısa not, öğrenim hayatım boyunca bir çalışmada olması ve olmaması gerekenler konusunda her zaman yol gösterici olmuştur. Bazen zamanının neredeyse tümünü bu işlere ayırmak pahasına göstermiş olduğu bu özen, birçok insanın daha iyi yetişmesini sağlamak içindi.

Öğrencileri ile olan ilişkisi gibi bürokrasi ile olan ilişkisi de onun için çok önemliydi. Mülkiye'nin, kamu yönetiminin sorunlarına çözüm üretmek zorunda olduğunu, kamu kurumlarının istemlerine sırt çevrilmemesi gerektiğini, onların sorunlarının giderilmesinin en az bir kitap yazmak kadar önemli olduğu düşünürdü. Bu açıdan kamu kurumlarıyla çok sıkı bir ilişki içindeydi. Fakülteadaki aşırı iş yoğunluğuna rağmen TODAİE'de, Devlet Personel Başkanlığı'nda, Devlet Planlama Teşkilatı'nda bakanlıklarda, yerel yönetimlerde, kamu kuruluşlarında sürekli olarak çeşitli görevler üstlenirdi.

Cahit Hocam, yönetim bilimini ve kamu yönetimini hiçbir zaman dar bir uzmanlık alanı olarak düşünmemiştir. Kamu yönetimini, anayasa ve yönetim hukuku, yerel yönetimler, siyaset bilimi, antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi farklı bilim dallarının ve disiplinlerin birlikte yer aldığı, disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alma düşüncesini benimsemiş, yayınlarını bu yaklaşımla hazırlamıştır.

Cahit Hocam, Türkiye'de devletin yeniden yapılandırılması ve kamu

yönetiminde düzeltim çalışmaları ile ilgili birçok araştırmada yer almış, düzeltimlerle ilgili kamu kurumlarının istediği Fakülte görüşünü birçok kez o hazırlamıştır. 1980 sonrasında yaşanan gelişmeler sonucunda kamu yönetiminin örgütlenmesi ve işleyişine işletmecilik anlayışının yerleşmesi ile kamu yönetiminin kamusal niteliğini giderek yitirdiğini, bürokratik ve aktörel değerlerde ciddi bir yozlaşma yaşandığını düşünmekteydi. Bu düşünceden yola çıkarak, kamusal değerlerin yozlaşmasını önleme ve hukuk devletinin yaşam bulması amacıyla yönelik olarak çalışmalarını kamu yönetimi aktöresi üzerinde yoğunlaştırmak istemiş, bu konuda bir çalışma başlatmıştı. Kamu yönetiminin ilkeleri ve değerlerinin korunmasında Mülkiye'ye ve Mülkiye'li bürokratlara çok iş düştüğünü söylerdi. Kamusal değerlerin savunucusu olarak gördüğü Mülkiye'yi "*devlete, ülkeye ve halkına sahip çıkan ve onlara hizmetten başka amacı olmayan yurtseverlerin yetiştiği bir okul*" olarak tanımlardı. Cahit Hocam için Mülkiye çok özel bir yere sahipti; onun evi gibiydi. Öyle ki Mülkiye'den bir hoca ayrıldığında sanki bir yakınının kaybetmiş gibi üzülürdü.

Cahit Hocam'ın özen gösterdiği bir başka konu arı Türkçe kullanmaktı. Cemal Hoca'nın önderliğini yaptığı bu tarzı o da benimsemiş, özümsemiş ve tüm yapıtlarına yansıtmişti. Ancak bu konuda başkalarına zorlayıcı davranmazdı. Yüksek lisans tezimi yazdığım günlerde dil konusunda ikileme düşmüştüm. Arı Türkçe sözcüklerin bazılarını beğeniyordum; fakat aynı zamanda alışkanlık nedeniyle aynı sözcüklerin eski dildeki biçimini de kullanıyordum. Hem eski hem arı Türkçe kullanmak beni rahatsız ediyordu. Cahit hocam, bunun çok normal olduğunu, önemli olanın kendi içinde tutarlı ve doğru kullanılan bir dil olduğunu, zamanla kendi tarzımın oluşacağını söylemişti. Herkese Cemal Mihçioğlu'nun *Sözcüklerin Öyküsü* kitabını salık verirdi. Yazılması aşamasında Cahit Hocam'ın da katkılarda bulunduğu bu kitap, bugün kullandığımız birçok sözcüğün kökenini ve bu sözcüklere nasıl karşılık türetildiğini öyküleriyle anlatan ve benim de çok şey öğrendiğim çok değerli bir kaynaktır.

Yıllardır izin kullanamamaktan ya da doğduğu, büyüdüğü Karaman'a on beş yıldır gidememiş olmaktan söz ederken gözlerinin içindeki özlemi görürdüm. O zaman onun gerçekten olağanüstü özverili bir insan olduğu yönündeki düşüncem daha da pekişirdi. Çalışma hayatını özel hayatının önünde tutmak ne derece doğrudu bilemiyorum. "*Hele şu işler bitsin, gider görürüm Karaman'ı*". Elbette bu bir tercihti; bu, Cahit Hocamın yaşam tarzıydı.

Öğrencisi olduğum ve asistanı olarak çalıştığım dokuz yıla yakın süreyi çok şanslı bir dönem olarak görüyorum. Ben gerçekten şanslıyım, onun öğrencisi oldum, onun asistanı olma onurunu ve onun hemen yanı başında dostluğunu paylaşma ayrıcalığını yaşadım. Birlikte olduğumuz süre benim için çok büyük bir kazanç olmuştur.

Sadece Mülkiye topluluğu olarak bizler değil, bütün bilim dünyası çok başarılı bir akademisyeni, bulunması çok zor olan bir tarzı ve aynı zamanda inanılmaz hoşgörülü, takdir etmeyi bilen, duyarlı, pırlanta gibi bir insanı kaybetti. Çalışma tarzı, akademik anlayışı, ödün vermediği ilkeler benim gibi birçok insana ışık tutacak, onun değerlerini yaşatmak bizim için bir görev olacaktır. *Seni hiçbir zaman unutmayacağız.*